

גליון תתקלב • ערש"ק פרשת חקת

• שנת העשרים •

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

בין "שטן" ל"יצר הרע"

סימן אמיתי לדועה ישראל

בגדרי טומאת מת

לגלות את ה"מים חיים"!

אור
החסידות

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שווייכה

פעולה עם הזולת בדרך החסד – דרכו של אהרן הכהן

ההתעסקות עם הבריות אינה גורעת ממעלת המשפיע

בנוגע לכללות הענין דאהבת ישראל מבאר אדמו"ר הזקן בתניא (פ"ב) שגם כאשר לא הצליח לקרב את הבריות לתורה (למרות השתדלותו בדבר) - "והן לא, לא הפסיד שכר מצות אהבת רעים".

...כאשר צריכים לעסוק עם "בריות" על ידי ההתלבשות בלבושי המתברר - הרי זה ענין של ירידה, מאחר שהוא צריך ללכלך את ידיו [לרדת ממעמדו ומצבו ולדבר ב'שפתם' הנחותה]!

ועל זה אומרים: "והן לא, לא הפסיד", כי מה שידיו מלוכלכות מצד הירידה לדרגתם של ה"בריות" - אין זה גורע ממנו מאומה, כי תיכף לאחר זה יכול לרחוץ את ידיו.

דיבור בכעס ורוגז היא פעולה בלתי רצויה

...[והנה] כאשר ההתעסקות עם ה"בריות" היא בקו הגבורה, היינו, שמדבר עמו באופן של רוגז וכו' - הנה אפילו אם יעשה תשובה, יוכל לתקן רק בנוגע לעצמו (מה שלכלך את ידיו), אבל לא יוכל לתקן מה שפגע וציער את הזולת! וזהו החילוק בין הפעולה עם הזולת באופן של קירוב ואהבה, לפעולה עם הזולת באופן של כעס ורוגז:

כאשר מדבר עם הזולת באופן של אהבה וקירוב - הנה לכל לראש רואה הזולת שעומד לפניו "ידיד טוב", ואז יש סיכוי שדבריו של ה"ידיד" יפעלו פעולתם, כי אין לו שום חשד שיש לו איזה נגיעות אישיות בדבר. ולכן, אפילו אם לא יצליח לפעול עליו, הרי "לא הפסיד שכר מצות אהבת רעים", היינו, שעצם הדיבור עם הזולת בדברי קירוב ואהבה היא פעולה טובה, כי על ידי זה גורם הוא ליהודי הנ"ל הרגשה טובה.

מה שאין כן כאשר מדבר עם הזולת מתוך כעס ורוגז - הנה לא זו בלבד שאין לו כל סיכוי שדבריו יפעלו פעולתם (מאחר שנעשה חשד אצל הזולת - מי יודע מהי כוונתו וכו'), הרי עצם הדיבור עם הזולת באופן של רוגז היא פעולה בלתי רצויה, מאחר שגורם צער לזולת.

אליהו הנביא בא לקרב ולא לרחק

...על ידי אהבת ישראל ("אהבת חנם") מבטלים את סיבת הגלות, ובדרך ממילא מתבטל כללות ענין הגלות, וזוכים לגאולה האמיתית והשלמה.

וזהו גם ענינו של אליהו הנביא ("פינחס זה אליהו") - כמאמר רז"ל (סוף עדיות) ש"אליהו בא .. לקרב אבל לא לרחק", על ידי כללות ההנהגה באופן דשלוש בין איש לאשתו ובין אדם לחבירו, בדרכי נועם ובדרכי שלום.

(תורת מנחם - התוועדות השנ"ב ח"ד ע' 1809 ואילך)

פתיחה

בעזרי"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תתקלב) היו"ל לפרשת חקת, ובו אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקצ"ה נבג"מ זי"ע.

◇ ◇ ◇

המדור "מקרא אני דורש" עוסק בהבדלי לשונותיו של רש"י בטענות נגד ה"חוקים": בין השטן ואומות העולם ש"מונין" את ישראל, לבין היצר הרע ואומות העולם ש"משיבין" את ישראל, ויבואר שהדבר תלוי בסוג החוקים שנגדם הם טוענים.

במדור "יינה של תורה" תבואר טענתו של היצר הרע שכאשר יהודי אוכל ושותה יוצא הוא מתחום הקדושה, ואי אפשר לו שלא יתגשם ויעשה כשאר העמים, והפתרון למצב זה נבוכות בלעם "מראש צורים אראנו".

במדור "חידושי סוגיות" יפלל בתוכן דברי הבורות ששאלו אנשי אלכסנדריא ותשובות ריב"ח בסוף נדה בעניני טומאת מת, דיש בהם שאלות וסברות בגדרי טומאת מת, אם טומאת מתהווה מעצם הפעולה דסילוק הנשמה, או מצד התוצאה שיש כאן גוף שנסתלק ממנו חיות, וגם נסתפק אם גוף שיש לו חיות חדשה אם נשאר בו הטומאה מזמן שהי' מת, וגם נסתפק באופן תחיית המתים לעת"ל, אי שייך בו טומאת מגע.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השק"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי ביין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

תוכן ענינים

מקרא אני דורש
מתי "שטן" ומתי "יצר הרע"?

מדוע משנה רש"י בין פירושו בפרשתנו לפירושו בפרשת אחרי, ששם כתב שיצה"ר טוען נגד החוקים ואילו כאן כתב שזה השטן, שם כתב שהאומות "משיבין" וכאן שהם "מונין", שם "אי אתם רשאים ליפטר" ואילו כאן "אין לך רשות להרהר" ? / שני סוגים ב'חוקים'

(ע"פ לקוטי שיחת ח"ה עמ' 171 ואילך)

פנינים ☞ עיונים וביאורים קצרים

מדוע הוצרכו ישראל ללכת "דרך האתרים"? (ע"פ לקוטי שיחת ח"ה עמ'

78 ואילך)

ראיית הנס העורמת לשירה (ע"פ לקוטי שיחת חב"ז עמ' 151 ואילך)

יינה של תורה.
הסימן האמיתי לרועה ישראל

מדוע הי' המן בזכות משה, העננים בזכות אהרן והבאר בזכות מרים ? / איך יכול הי' משה להשפיע גם את העננים והבאר ? / כמה שווה הגדול שבגדולים לפשוט שבפשוטים ? / ומי מגן על יהודי ממדבר הקליפות והסטרא אחרא ?

לימוד דרך בעבודת ה' מהנהגתו המופלאה של משה רבנו

ע"פ לקוטי שיחת ח"ב עמ' 331 ואילך

פנינים ☞ דרוש ואגדה

ביטול ענין המיתה - מכוון של משה רבינו (ע"פ לקוטי שיחת ח"ג עמ' 121

ואילך)

שלימות הטהרה מטומאת מת (ע"פ לקוטי שיחת ח"ג עמ' 121 ואילך)

חידושי סוגיות
בגדרי טומאת מת

יבאר בדרך עמוקה תוכן שאלות אנשי אלכסנדריא ותשובות ריב"ח בסוף נדה בעניני טומאת מת, דבכל שאלה נרמזו חקירות בגדר חלות טומאת מת ותנאי'

(ע"פ לקוטי שיחת ח"ה עמ' 239 ואילך)

תורת חיים
לגלות את ה"מים חיים"!

דרכי החסידות
"בבית המצב אחר לנמרי"

שיחות קודש
פעולה עם הזולת בדרך החסד - דרכו של אהרן הכהן

ציטוט העריכה וההגהה:
הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב וילברשטרום, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שווייכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד,
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. • 6084000
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להערות והארות:
טל' מערכת: 03-3745979 orhachasidutil@gmail.com

מתי "שטן" ומתי "יצר הרע"?

מדוע משנה רש"י בין פירושו בפרשתנו לפירושו בפרשת אחרי, ששם כתב שיצא ר' טוען נגד החוקים ואילו כאן כתב שזה השטן, שם כתב שהאומות "משיבין" וכאן שהם "מונין", שם "אי אתם רשאים ליפטר" ואילו כאן "אין לך רשות להרהר"? / שני סוגים ב'חוקים'

א. בתחילת פרשתנו, מעתיק רש"י את לשון הכתוב – "זאת חוקת התורה", ומפרש: "לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל, לומר מה המצוה הזאת לכם ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה; גזירה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה".

והנה, תוכן דומה כתב רש"י בפרשת אחרי על הפסוק "ואת חוקותי תשמרו" (יה, ד), וזה לשונו שם:

"דברים שהן גזירת המלך, שיצר הרע משיב עליהם למה לנו לשמרן, ואומות העולם משיבין עליהם, כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנו וטהרת מי חטאת; לכך נאמר 'אני ה' – גזרתי עליכם, אי אתם רשאים ליפטר'".

אך צריך ביאור בהשינויים מהכא להתם:

מי הוא המונע כנגד ה"חוקים" – שם כתב רש"י "יצר הרע", ואילו כאן "השטן".

אופן הטענה – שם כתב רש"י "משיב עליהם". משיבין עליהם, ואילו כאן "מונין את ישראל".

בדברי הקב"ה – שם כתב רש"י שהקב"ה אומר "גזרתי עליכם, אי אתם רשאים ליפטר", ואילו כאן: "גזירה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה".

ב. ויש לומר הביאור בזה:

בחוקים ישנם שני סוגים: א. חוקים שבכחם הם כן בגדר השכל, אלא שיש קושיות וסתירות בפרטים שבהם.

לקראת שבת

המגיד ממעזריטש נ"ע נתן לו שלום, וכיוון שהי' באמצע לימודו עם תלמידיו, ביקש את האורח למחול לו ולבוא אליו בגמר הלימודים.

האורח התבונן בנעשה בבית וראה שהעניות משועת ביותר, המלמד יושב על בול עץ, התלמידים יושבים על קרשים המתוחים על בולי עץ, וגם השולחן מורכב בצורה כזו, ובכל הבית שורת דלות ר"ל הקורעת את הלב.

...הישוב'ניק הלך לעניניו, פגש במכרו, ויחד עמו חזר לבית המגיד ממעזריטש], בבואם לסמטת ביתו של כ"ק מורנו הרב המגיד, התבונן הישוב'ניק האורח בכניסה לסמטה, על הבתים העקומים והמטים ליפול, חורבה אחת גדולה מחברתה, ועל הכל רפש ובוץ שאינם מתייבשים אף בימי הקיץ החמים ביותר, ומכל צד ופינה – ריחות קשים.

כשנכנסו לביתו של כ"ק מורנו הרב המגיד, כבר לא עמד השולחן במקומו – שכן, באותם קרשים היו מסדרים לקראת הלילה מטות לילדים – וכ"ק מורנו הרב המגיד ישב על בול עץ, וספר בידו.

כ"ק מורנו הרב המגיד שמח מאד מהפרישת שלום ששלח לו רבו הוד כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע, ביקש את האורחים לשבת בהצביעו על קרשי השולחן שהפכו למטות.

כשהאורח הישוב'ניק מסר את פרישת השלום שנמסר על ידו מהוד כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע, פנה אל כ"ק מורנו הרב המגיד ואמר, מה אומר לכם, רחוק אני מלהיות נגיד, אבל אם תבואו לביתי תמצאו שם ברוך השם, כסא, ספסל, מטות לילדים ושאר כלי בית.

אמר לו כ"ק מורנו הרב המגיד:

"אכן, בבית המצב אחר לגמרי, בבית אכן זקוקים לכסא, מטה, שולחן ומנורה".

גם יהודים חסידים פשוטים אלה הבינו את תשובתו של כ"ק מורנו הרב המגיד, אף שנאמרה בקיצור רב, אבל בבהירות.

המלים הספורות "בבית אכן המצב אחר לגמרי" פוקחות את העינים ואומרות בצורה ברורה, שכאן, העולם הזה, אינו נקרא בית, ו"בבית אכן המצב אחד לגמרי".

(תרגום מספר השיחות תרצ"ו עמ' 20 ואילך – לקוטי דיבורים [המתורגם ללה"ק] ח"א עמ' 283 ואילך)

המורד מודפס
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' שלמה
בן ר' יעקב ע"ה
יאנג
נפ"ק כ"ז תשרי ה'תשפ"א
תנצ"ה

לקראת שבת

ב. כאלה שאינם בגדר השכל כלל.

וזהו כללות ההבדל בין המדובר כאן להמדובר בפרשת אחרי:

בפרשת אחרי הזכיר רש"י גם כן דוגמא מפרשתנו, והיא "טהרת מי חטאת". אבל רש"י מדויק "טהרת מי חטאת" – ולא "פרה אדומה" (וכמו שכתב ב' בשלח טו, כו), ויש לומר ששני ענינים אלו מתחלקים הם בשני הסוגים הנ"ל:

"טהרת מי חטאת" (שבאה לאחר עשיית הפרה) הוא ענין שבכללותו מובן הוא בשכל: מובן הדבר שמים יש בכוחם להסיר לכלוך, ועל דרך זה מים כמו מי מקוה – יש בכוחם להסיר טומאה (לכלוך רוחני). אלא שב"טהרת מי חטאת" יש חידוש, והוא שבעוד בטבילה במקוה צריך הטמא לטבול את כל גופו במים, הרי במי חטאת מזים על הטמא כמה טיפות בלבד והוא כבר נעשה טהור.

ולכן ענין זה שייך לסוג הא', היינו חוקים שיש להם הבנה בכללות, ורק שיש קושי בהתאמת הפרטים;

אבל "פרה אדומה", היינו: עשיית הפרה, הוא ענין שאין לו מקום בשכל כלל. כי אמנם מצינו ענין של קרבנות, שלוקחים בהמה ומקריבים אותה על גבי המזבח, אבל בפרה אדומה עושים את כל הפרטים שבה דוקא "מחוץ למחנה"! ואם כן, לגמרי לא מובן בשכל, מה ענינה וכיצד יש בה קדושה וכפרה, אם היא נעשית "מחוץ למחנה". ולכן היא שייכת לסוג הב' הנ"ל.

ג. ומעתה יתבארו השינויים בלשון רש"י, ובהקדים:

מובן הוא, וגם בדרך הפשט, ששכל האדם הוא שלא בערך לגבי השכל האלוני. ולכן, כאשר מדובר על מצוה שאין לאדם השגה כלל בטעמה, הרי היצר הרע אינו יכול לשכנע אותו שמה שהמצוה אינה מובנת יש ראי' שהיא אינה מהקב"ה, ח"ו – כי איפכא מסתברא: למה בכלל ששכל האדם יהי' מסוגל להבין את מצוות ה'?

ודוקא כאשר מדובר על מצוות כאלה שיש להן מקום בשכל וביחד עם זה יש בהן קושי ופתיחות, אז יכול היצר הרע "להוכיח" מזה שיש פגם בדברים אלה ואין צורך לקיימם.

ולכן: בפרשת אחרי, כאשר מדובר על ה"חוקים" מהסוג הא', שיש להם מקום בשכל אלא שבפרטיהם יש קושיא וסתירה (וכמו "טהרת מי חטאת" – וכנ"ל בארוכה, שבכללות מובן הדבר שמים בכוחם לטהר, אך לא מובן כיצד כמה טיפות בלבד מטהרות את האדם כולו), הרי בהם יכול היצר לטעון לאדם שלא יקיים כלל מצוות אלו, מתוך הסבר שה"סתירה" שבהם מוכיחה על כך שיש בהם פגם, ולכן צריך לחזק את האדם בעצם קיום המצוה, שלא יפטור עצמו ממנה.

וזהו שמדייק שם רש"י בלשונו: "שיצר הרע משיב עליהם למה לנו לשמרן, ואומות העולם משיבין עליהם, כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז וטהרת מי חטאת; לכך נאמר 'אני ה' – גזרתי עליכם, אי אתם רשאים ליפטר'".

"בבית המצב אחר לגמרי"

כשנכנסו לביתו של כ"ק מורנו הרב המגיד, כבר לא עמד השולחן במקומו – שכן, באותם קרשים היו מסדרים לקראת הלילה מטות לילדים – וכ"ק מורנו הרב המגיד ישב על בול עץ, וספר בידו

ישנו סיפור שמספרים על המגיד ממעזריטש נ"ע כשהי' עדיין מלמד במעזריטש...

אצל כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע היו חסידים ומקושרים שונים. היו חסידים גאונים גדולים, צדיקים נסתרים, בעלי רוח הקודש, וכאלה שהי' להם גילוי אליהו והתעסקו ב"שאלות מן השמים". וכן היו למורנו הבעש"ט נ"ע חסידים ומקושרים אחרים, יהודים רגילים, גבירים, בעלי בתים, סוחרים, תושבי ישובים ומושבות ויהודים פשוטים לגמרי.

כפי הידוע הי' הרב המגיד מלמד במעזריטש, הוא נמנה על הגאונים הספורים באותה סביבה, וחי בבית קטן באחת הסימטאות הקטנות והעניות ביותר במעזריטש.

בין האורחים שהגיעו לאחת השבתות אל מורנו הבעש"ט במזיכור, הי' יהודי [פשוט] שחי בשוב שליך מעזריטש... כשבא האורח להיפרד מכ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע, אמר לו כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע: "כשתהי' במעזריטש, תתעכב שם ליום, כדי למסור בשמי פרישת שלום, לאחד מגדולי המקושרים אלי ומטובי תלמידיי, הרב הגאון הצדיק קדוש ונורא ר' דובער".

החסיד הי' שבע רצון מאד ובשמחה רבה נסע לביתו.

בבית שוררת דלות הקורעת את הלב

בבואו למעזריטש, החל לשאול על ר' דובער, בחשבו שאדם שהנו חשוב כל כך בעיני הרבי הקדוש הבעש"ט, בודאי מפורסם בעירו. ברם, להפתעתו נוכח לדעת שלא כן הדבר, ורק אחרי מאמצים רבים נודע לו שבאחת הסמטאות העניות שבעיר גר מלמד בשם ר' בער, ואולי הוא הוא האדם שהוא מחפש אחריו.

כשהחסיד, הישובניק הגיע לסמטה האמורה, נתקל בבית קטן עתיק ורעוע, בעל חלונות קטנים, מחצית השמשות חסרות, ובהיכנסו לתוך הבית ראה לפניו יהודי בשנותיו האמצעיות, בעל הדרת פנים מיוחדת במינה, והבין מיד שזהו אכן תלמידו ומקושרו של הרבי הקדוש.

הזדהות חיים

מכתבי עצת והדרכה בעבודת השי"ת בחיי היום יום

לגלות את ה"מים חיים"!

פרצה נוספת על הפרצה שנעשית ע"י חכמי ונשיאי ישראל דור אחר דור, אשר אז במילא יתפשט האור משני הצדדים, האור דאור א"ס ב"ה מצד זה ואור הנשמה שבישראל מצד זה.

(אגרות קודש ח"י ע' קסג)

ההבדל רק בשכבות

...וכפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר נהג לומר, שיהודים נקראים מעיין גנים באר מים חיים, וגם ארץ חפץ, ואת זה רואים בחוש, שבכל מקום היכן שרק לא יחפרו הרי סוף סוף מגיעים למעיין ובאר מים חיים, ההבדל הוא רק, שבמקום אחד די להסיר רק שכבה דקה של חול ובזץ, או אבנים, ובמקום אחר השכבה גסה ועבה יותר. אך הצד השווה בזה הוא, שזה קיים בכל מקום.

וכך גם ביחס לנקודת היהדות, שזוהי אהבת ישראל, אהבת התורה ואהבת השם שהם כולא חד, שישנה בכל יהודי, ההבדל הוא רק כאמור, שאצל אחד זה [ממש] מלמעלה, ואצל אחר יש צורך ביותר יגיעה כדי לגלות את זה אצלו.

(תרעם מאגרות קודש ח"י עמ' קכה)

גילוי נקודת היהדות

ומה שכותב שאחד העובדים עמו הוא איש הפקר כו' וכו', צריך לדבר עמו בניחותא ולעורר נקודת היהדות אשר בו אשר כפי עצת חכמינו ז"ל על כל אחד מבני ישראל נאמר אני ישנה בגלותא ולבי ער להקב"ה לתורתו ולמצותיו, וכבר ידוע ביאור כ"ק מו"ח אדמו"ר בזה שהחילוק בזה הוא אם הבאר מים חיים נמצא ע"פ הארץ בעומק מעט או בעומק יותר אבל ברור שנמצא הוא וכשיחפרו כדי הצורך יתגלה מן ההעלם אל הגילוי ואל הפועל, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הנ"ל.

(אגרות קודש ח"י עמ' רעז)

מסירים המניעות ומתפרצים המים ממילא

...נהניתי לקרות במכתבו שרואה הוא עתיד טוב לפעולות..., אף שבטח צריכים הם עדיין לקבלת הוראות [כיצד עליהם לפעול].

ובאמת הרי זה הוראה טובה, כי בכלל הרי כאו"א מאתנו צריך להוראות אלא שיש כזה שאינו רוצה לקבלם, או עוד גדול מזה שכבר נגמרה העלי" שלו והשגשוג, ובמילא נעשה מ"מהלך" [ל] "עומד", משא"כ כשצריכים להוראות ומקבלים אותם, הרי זו ראי' ברורה שמקור כחות הנסתרים שבהם חי ונובע ומזמן לזמן מוסיפים בפעולותיהם ועולים מחיל אל חיל,

ומה שיש לזה סיבה וגורם מן הצד הנותן להם הוראה, הנה ע"פ רוב הוא כמבואר בכמה מאמרים של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע המשל דכריית "בור אַרְטִזְנִי", שפעולת האדם בזה הוא רק הסרת העפר והאבנים וכו' המסתירים ומעכבים התגלות המעין, ומיד כשמסירים דברים המונעים שהם נמצאים מִבְּחוץ להמים, הרי המעין מצי"ע נובע ומתפשט בכח גדול ולגובה גדול,

וה"ה בנדון דידן, שברובא דרובא כחות גדולים נמצאים באו"א מבני ובנות ישראל ובפרט אלו מגזע אנ"ש שזכות אבותיהם מסייעתם, ותכלית ההוראות הוא להסיר ההעלם וההסתר מענינים חיצונים ודברים חיצונים היינו הרגילויות לא טובות הבאות מצד הסביבה הבטלנות וכו' ואז המקור מים חיים נקודת היהדות פועלת פעולתה במעשה בפועל.

והשי"ת יזכה את מאתנו למלאות את שליחותו בעבודה הנ"ל, היינו לעשות פרצה בכותל ומחיצת ההפסק בין ישראל לאביהם שבשמים,

אבל כאן, כאשר המדובר על "פרה אדומה" שהיא לגמרי אינה מוגדרת בשכל, כאן לא יכול היצר הרע לטעון שאין לקיים את המצוה בפועל, שהרי מִלְכַּת חַיִּילָה אין במצוה זו תפיסת מקום לשכל האדם. ולכן כאן לא כתב רש"י "שיצר הרע משיב" שאין לקיים את המצוה, אלא רק ש"מונין את ישראל" – והיינו: מקנטרים ומקניטים אותם – בטענה: "מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה";

כלומר: אמנם אתם מוכרחים לקיים את המצוה בגלל שכך צוה הקב"ה, אבל איזה "טעם" יש בכזה סוג של מצוה שאי אפשר להבינה ?!

ולכן מדייק רש"י כאן ואינו כותב "יצר הרע", אלא "שטן":

ענינו של "שטן" הוא הַהֲצֵר וְהַפְרִיעַ לאדם בעשיית דבר מסויים, אבל לא למנוע את הדבר לגמרי. וכמו שמצינו בפסוק (בלק כב, כב) "ויתיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו" – שהפשט שם הוא שהמלאך הקשה על דרכו של בלעם, אבל לא שהוא מנע ממנו לגמרי את ההליכה; ולכן בענינו מתאים דוקא הלשון "שטן" – שהוא לא בא למנוע את האדם לַגְמְרֵי מעשיית המצוה, אלא רק להצר ולהפריע וכו'.

וזהו שמסיים כאן רש"י (לא "אי אתם רשאים לַיַּפְטֹר", אלא) "אין לך רשות לַהֲרַהֵר אחריה":

מכיון שחוקה זו אינה בגדר השכל כלל, הרי פשוט מעצמו שצריך לקיים את המצוה בפועל, ואין אפילו קא-סֵקָא-דַּעַתְךָ שֶהָאָדָם יַפְטֹר אֶת עַצְמוֹ מִמֶּנָּה; אך כיון שאין בזה "טעם" והשגה, יכול האדם "להרהר" בדבר מצוה זו – ועל כך מחדשים, ש"אין לך רשות להרהר אחריה", אלא עליך לקיים את החוקה בחיות ובשמחה, בדיוק כמו מצוות המובנות בשכל.

והטעם לכך – כי "גזירה היא מלפני":

כיון שהקב"ה עצמו אומר שמצוה זו היא "חוקה" וגזירה ("זאת חוקת התורה"), הרי שתכלית השלימות בקיום מצוה כזו היא דוקא כאשר האדם עושה זאת רק בגִלָּל שֶהָקֵב"ה גִּזַּר עָלָיו, בלי תערובת של "טעם" והבנה בשכל אנושי.

טומאת מגע – בגופם שלהם! דהיינו נגיעת גוף החי בגוף המת בשעת התחי', וביאור עומק הספק "צריכין הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין" – דקא בעו אי טומאת מגע מת היא רק כשאחר נגע במת, משא"כ כשנגע בעצמו, או שטומאת מגע שייכת גם כשנגעו בעצמם.

וי"ף שהספק תלוי בסברא – איך יהי' אופן התחי', אם ישאר בגוף משהו ממציותו הראשונה, אלא שתהי' תוספת והתחדשות בבנין הגוף – ובאופן זה יש כאן נגיעה (בחלק מ)גוף המת, ולכן מתים לעתיד לבא "צריכין הזאה" (היינו דאף שעצם טומאת מת שהיתה על הגוף אינה נשארת עליו כי נשתנה ופנים חדשות באו לכאן, מ"מ הגוף החדש בעי הזאה כיון שנגע בגוף הישן); או שתחיית המתים תהי' באופן של התחדשות הגוף בכל הפרטים, ולא ישאר מאומה מן הגוף במציאותו הראשונה – ואזי "אין צריכין הזאה", כי אין כאן נגיעה במציאות מת המטמא. וזהו דיוק ל' שאלתם הכא "צריכין הזאה... או אין צריכין" (ללא הקדמת "מהו" כבשאלות הקודמות), לרמז, שאין זה ספק בדין מגע עצמו, אלא השאלה היא במציאות אם תהי' התחי' באופן שיחייב אותם הזאה אם לאו.

וזהו הדיוק שהשיב ריב"ח לאנשי אלכסנדריא "לכשיבאו נחכם להן" (ולא ענה בסתם "איני יודע") – כי ר"ל דכשיחיו המתים אזי יודע מהו אופן התחי' וממילא יתברר הדין (ועיי"ע בלקו"ש ח"ח שם ביאור נרחב בהמשך לזה גם לפי גירסת ה"איכא דאמרי" בסוגיין להלן שם).

לא טמאני ואתה טימאתני". חזינן דאחר שחזר וחי' ודאי חוזר לטהרתו, והיינו לפי שמעיקרא "אין מת עצמו טמא" כלל ועיקר, ודין טומאת מת הוא רק על נוגע ולא על מת עצמו. ואין בדבר כל תימה, כיון שטומאת מת גזירת הכתוב היא, וכדאיתא בפסיקתא (דר"כ פסקא ד' (פרה). פסיקתא רבתי פ"ד, יד. וראה רמב"ם סוף הל' מקואות) "לא המת מטמא ולא המים מטהרים אלא גזירתו של מלך מלכי המלכים הוא", והכא גזר רחמנא דנוגע במת טמא ולא בנה של שונמית כו'. ועפ"ז מובן שכל השאלה בבן השונמית היתה "מהו שיטמא" (אחרים), ולא אם הוא עצמו טמא, וכן היא גם לשון תשובתו של ריב"ח "מת מטמא ואין חי מטמא", כי תוכן השקו"ט הי' האם חל על בן השונמית דין טומאת מת לטמא אחרים מצד גזירת הכתוב (ועיי"ע בעומק דברי הילקוט הללו והיסודות שרמו להלכתא, בלקו"ש ח"ח חוקת ב).

ישוב נסתפקו "מתים לעתיד לבא צריכין הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין", פי', אין הקושיא אי מטמאים אחרים דזה כבר השיב "מת מטמא ואין חי מטמא"; ויתירה מזו, אפילו לפי הסברא בשאלתם הב' (מצד נשמה חדשה בבן השונמית) אין המתים לעתיד לבא טמאים, שהרי הקב"ה מחזיר לגוף את הנשמה שהיתה בו (כדאמרו בסנהדרין צא: ועוד "מביא נשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחד וכו'"), וממילא בטל סילוק הנשמה הקודם. ולהכי שאלתם כאן היתה מענין אחר, והוא כמ"ש כבר המפרשים (נוב"י באהבת ציון דרוש ח'. שו"ת חת"ס יו"ד סי' שלו. רד"ל נדה שם) דנסתפק להם אם הם עצמם טמאים מצד

ראיית הנס הגורמת לשירה

ומשם בארה

משם בא האשר אל הבאר. כיצד, אמר הקב"ה כי מדיע לבני הנסים הללו כי, לאחר שעברו, חזרו ההרים למקומם, והבאר ירדה לתוך הנחל והעלתה משם דם ההרונים וחרצות ואיברים, ומליכתן סביב המחנה, וישראל ראו ואמרו שירה (כא, טז. רש"י)

שינה רש"י בדבריו מלשון המדרש (במדב"ר כאן), כי במדרש איתא שבני ישראל "חזרו לבקש את הבאר וראו אותה שהיא יוצאה כו' מתוך הנחל ומוציאה איברים איברים", ואילו רש"י אינו מפרש שבני"י הלכו לבקש את הבאר, אלא אדרבה – הבאר עצמה היא שהולכה את הדם והאיברים סביב המחנה.

וי"ל בטעם שינוי זה:

על הפסוק "אז ישיר משה" (בשלח טו, א), פירש רש"י "אז, כשראה הנס, עלה בלבו שישיר שירה", כלומר שראיית הנס היא הגורמת את השירה. וי"ל בכוונת הדברים, שגם כשנעשה לאדם נס, אין הוא מתעורר בהכרח לומר שירה (ולכן לא מצינו שאמרו ישראל שירה על כל הנסים שנעשו להם), ורק כשרואה את הנס לנגד עיניו ממש, הרי זה גורם לו לומר שירה.

ועפ"ז בנדו"ד, כיון שעל נס זה אמרו ישראל את שירת הבאר, בהכרח שראו את הנס עצמו. ולכן אין רש"י מסתפק בדברי המדרש שבני ישראל ראו את הבאר במקומה הרגיל, כי לפי זה נמצא שלא ראו את הנס עצמו, אלא רק את תוצאות הנס שהי' קודם לכן (האיברים שהעלתה הבאר מתוך הנחל), ולכן פירש רש"י שהבאר לא רק יצאה מתוך הנחל, אלא המשיכה להתהלך בדרך נס סביב המחנה, ונס זה הוא שעורר אותם לומר שירה.

מדוע הוצרכו ישראל ללכת "דרך האתרים"?

וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל ג' וישמע הכנעני – שמע שמת אהרן ונסתלק ענני כבוד וכו'. דרך האתרים – דרך הנגב שהלכו בה המרגלים (כא, א. רש"י)

צריך ביאור (ראה רע"ב. רא"ם. ועוד): מנא לי' לרש"י (בדרך "פשוטו של מקרא") להוציא הכתוב מפשוטו, שהכנעני שמע "כי בא ישראל דרך האתרים", ולפרש ששמע על מיתת אהרן וסילוק ענני הכבוד?

ויש לומר, שקושיא זו מתורצת בפירוש רש"י על "דרך האתרים" – "דרך הנגב שהלכו בה המרגלים":

כל זמן שהיו ענני הכבוד – לא הוצרכו ישראל ללכת בדרכים סלולות, שהרי הליכתם היתה על פי העננים שהלכו לפניהם "לנחותם הדרך" (בשלח יג, כא); ורק משנסתלקו העננים הוצרכו ישראל ללכת "דרך האתרים", היינו בדרך הסלולה שכבר סללו המרגלים.

ונמצא שדברי רש"י "שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד" הם הם דברי הכתוב "כי בא ישראל דרך האתרים", היינו ששמע הכנעני שכבר אין לבני"י ענני כבוד לנחותם הדרך, ולכן הוכרחו ללכת "דרך האתרים", וכיון שנסתלקו ענני הכבוד שהיו מגינים על ישראל – "וילחם בישראל" (וראה גם פי' יירי קרבן לירושלמי ריש יומא).

הסימן האמיתי לרועה ישראלי

מדוע ה' המן בזכות משה, העננים בזכות אהרן והבאר בזכות מרים? / איך יכול ה' משה להשפיע גם את העננים והבאר? / במה שווה הגדול שבגדולים לפשוט שבפשוטים? / ומי מן על יהודי ממדבר הקליפות והסטרא אחרא?

לימוד דרך בעבודת ה' מהנהגות המופלאה של משה רבנו

אמרו חז"ל: "שלושה פרנסים טובים עמדו לישראל . . וג' מתנות טובות ניתנו על ידם . . באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה". כאשר מתה מרים נסתלקה הבאר, כאמור בפרשתנו (כ, א-ב) "ותמת שם מרים . . ולא ה' מים לעדה", ומכל מקום חזרה בזכות משה ואהרן. כאשר נסתלק גם אהרן נסתלקו הבאר וענני הכבוד, וחזרו בזכותו של משה, ומני אז היו המן, הבאר והעננים בזכותו של משה לבדו (תענית ט, א).

והנה, לכל אחד מן ה"פרנסים טובים" יש קשר פנימי ורוחני עם ה"מתנה טובה" שבאה בעטיו, ויש לבאר שייכותו של כל אחד מן הפרנסים למתנה שניתנה על ידו, וגם יש לבאר היאך יכול ה' משה להחזיר את הבאר והמים שהיו שייכים לכאורה לאהרן ולמרים דווקא.

עננים ששומרים מפני הקליפה והסטרא אחרא

המן, ענני הכבוד ובארה של מרים, רומזים על שלושה ענינים בקשר לתורה הקדושה ופעולתה, וכל אחד מהם מורה על צד ועניין אחר בתורתנו הקדושה:

מן - השפעה פנימית

המן הוא מזון שהיו אבותינו אוכלים במדבר. המיוחד במזון הוא, שנכנס בגוף האדם פנימה ומתעכל עד שהופך להיות דם ובשר כבשרו. המן מורה על דבר שנקלט בפנימיות האדם, ובהתאם לכך היו שינויים גם באופן ירידת המן כל אחד לפי מדרגתו (יומא עה, א).

ה"מן" רומז, אפוא, על לימוד התורה. על האדם להבין את התורה ו"לקלוט" את הדברים בפנימיותו, כדי שידע כיצד צריכה להיות הנהגתו והנהגת בני ביתו, ובזה יש חילוקים איש איש לפי מדרגתו ואופן חיובו בלימוד התורה.

לקראת שבת

יא

ישוּב נסתפקו בבן שונמית, והכא השאלה מצד ענין סילוק הנשמה, דמצד הגוף הרי לא נתבלבלה צורתו והוי בגדר גוף מת; אבל עדיין איכא שאלה מצד סילוק החיות - אי הטומאה שמצד הסילוק הקודם נתבטלה כיון שעתה שוב יש לו חיות חדשה, או שהטומאה נשארה גם אח"כ אע"פ שחזר וחי'. דהנה בסיפור זה אשכחן שאלישע החייהו ע"י שנפח בו חיות חדשה ממנו עצמו (ראה מלכים ב לד-לה), ונמצא, שנשמתו לא שבה אליו ונשארה מסולקת מהגוף וחיות חדשה היא זו שבאה אליו, וא"כ יש להסתפק.

והשיב ריב"ח "אמר להם מת מטמא ואין חי מטמא", ר"ל אע"פ שנשמתו לא שבה אליו. וטעם הדבר, כי כל הגדרים וההסברות בטומאת מת - סילוק הנשמה, גוף מת וכו' - יש להם מקום רק כשהגוף מת בפועל; אבל אם הוא חי, אע"פ שלפני כן ה' מת, אינו מטמא, כי חיות מבטלת ומטהרת את טומאת מת. ומהאי טעמא גם שאלה זו היא "דברי בורות" שאינה צריכה דיון ואין להסתפק בה, כי אין הדבר תלוי בשאלה אם פ"ז הנשמה נמשך או בטל - אלא הנוגע כאן הוא רק מצב הגוף בהווה, לפי שהכלל הוא "אין חי מטמא" - כיון שבפועל חי הוא, אא"פ שיהי' טמא ומטמא בטומאת מת.

א"א שלכא' עדיין טעון ביאור, דכיון שגוף זה עצמו ה' טמא איך פרח מכלל הטומאה שהיתה בגוף זה (עיי' ל' הש"ס פסחים לג:). וי"ל ע"פ דברי הילקוט בפרשתנו "הנוגע במת גו' וטמא שבעת ימים", "נוגע במת טמא ואין מת עצמו טמא, נוגע במת טמא ואין בנה של שונמית טמא, אמרו בנה של שונמית כשמת כל שהי' עמו בבית טמא טומאת שבעה וכשחי' ה' טהור לקודש חזרו ונגעו בו וטמאוהו הם, הרי זה אומר מטמאין מטמא".

שהי' צריך לנס חדש לרפאותו, עיי' בצפ"נ פ' שמות, ועיי' היטב שבת צז). וא"כ אי"ז צורת גוף מת כלל, אבל אפ"ל דהי' זה נס מתמשך, היינו שבאמת נשאר בגדר גוף אלא שהנס מוסיף על טבעו בכל רגע להיות כנציב מלח ולכשיפסק הנס יחזור הגוף לתבניתו האמיתית (ע"ד נס קריעת ים סוף שהמים נשארו מים ולא הפכו לאבן שטבעה לעמוד, אלא שכח הנס העמיד המים בכל רגע נגד טבעם ע"י רוח קדים עזה כו') וא"כ עדיין אפ"ל דאיכא הכא צורת גוף מת.

ועוד יש בזה ספק מצד הגדר השני דסילוק החיות, דנסתפק להם אי טומאת מת מתהווה מעצם הפעולה דסילוק נשמה או דוקא מצד התוצאה והנפעל דגוף שנסתלקה ממנו חיות (כידוע החקירה בכמה מצוות אי העיקר הפעולה או הנפעל, כגון במילה אי המצוה למול או שיהי' האדם בלתי ערל, ונפק"מ כשנעשתה הפעולה אבל הנפעל נעדר, ואכ"מ, עיי' לקו"ש ח"ג לך לך), והרי הכא היתה פעולה של סילוק נשמה אבל אין נפעל של גוף שמסולקת ממנו נשמה וק"ל.

וזהו שהשיב ריב"ח "מת מטמא ואין נציב מלח מטמא", פי' דבין כך ובין לפי כל צדדי החקירות הנ"ל אין כאן טומאה (ולכן השאלה היא "דברי בורות" שאין צריכים לדין כלל), דבאמרו "מת" לא נתכוון לחדש רק שהגוף צריך להיות מת, דמאי קמ"ל, אלא ר"ל שדין זה הוא רק בחומר ששייכת בו ההגדרה דמיתה, היינו שגוף דוקא מטמא משא"כ נציב מלח [נאפי' את"ל שהיא מציאות נסית וצורתו וטבעו עודנה גוף; וכן אפי' את"ל שהטומאה באה ע"י סילוק נשמה בלבד דמ"מ דוקא דבר שיש בו גדר מיתה מטמא].

בגדרי טומאת מת

יבאר בדרך עמוקה תוכן שאלות אנשי אלכסנדריא ותשובות ריב"ח בסוף גדה בעניני טומאת מת, דבכל שאלה נרמזו חקירות בגדר חלות טומאת מת ותנאי

בסוף גדה "ת"ר כו' שאלו אנשי אלכסנדריא את ריב"ח כו' ג' דברי בורות (שטות. רש"י), אשתו של לוט מהו שתטמא, אמר להם מת מטמא ואין נציב מלח מטמא. בן שונמית (שהח' אלישע. רש"י) מהו שיטמא (לאחר שהחיהו מי חשוב כמת. רש"י), אמר להן מת מטמא ואין חי מטמא. מתים לעתיד לבוא צריכין הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין, אמר להן לכשיחיו נחכם להן (נתיישב בדבר. רש"י). והנה אף שסברות אנשי אלכסנדריא נדחו לגמרי ודאי א"פ לומר שהש"ס יביא סברות ריקות שאין בהן שום לימוד וסברא (וראה בראשונים שדנו בפרטי שאלותיהם, עיי' תוס' ותוס' הרא"ש ועוד), וי"ל דבש"ת זה יש יסודות גדולים בדיני טומאת מת.

ובהקדים מה שצ"ע פשר השאלה מבין שונמית אחר שכבר נענו קודם דדוקא "מת מטמא (ואין נציב מלח מטמא)", ולמה לא הסיקו מזה כבר דבן השונמית (לאחר תחייתו) שכבר אינו "מת" אינו מטמא.

והנה טומאת מת נובעת דוקא מתוך ב' פרטים המתרחשים במיתה, א' שנסתלקה

החיות ופרחה הנשמה, וב' שנעשה הגוף גוף מת. ואף שלכאור' תרומתו מאורע אחד הם לכשתדוק ה"ה ב' פרטים, וכל אחד מביא עמו תנאים וגדרים, דגבי סילוק החיות נקטינן דצ"ל סילוק בלילות החיות דוקא, ולהכי "האבר והבשר המדולדלים באדם טהורים" (חולין קט"ז:) "ואע"פ שאין יכולין לחזור ולחיות" (רמב"ם הל' טומאת מת פ"ב ה"ו), וגבי הגדר דגוף מת נמי איכא תנאי וגדר, דלגוף מת נחשב דוקא מה שבצורתו ותבניתו דומה הוא עכ"פ לגוף חי, אבל אם נשרף עד שנתבלבלה צורת תבניתו טהור" (רמב"ם שם פ"ג ה"ט).

ומעתה י"ל דהשאלה גבי אשתו של לוט היא ב' חקירות, בנוגע לב' הפרטים הנ"ל. דגבי גדר גוף מת יש להסתפק הכא כי תלוי הדבר מהו גדרו של נס הפיכתה לנציב מלח, אי נימא דפירוש הנס הוא פעולה לרגע א' של הפיכה מוחלטת לנציב מלח ומכאן ואילך הוי נציב מלח טבעי (ע"ד הידוע גבי נס ד"ידו מצורעת כשלג" דמשה, שע"י הנס נעשתה צרעת טבעית עד

לקראת שבת

ענני הכבוד - הגנה חיצונית

ענני הכבוד לא פעלו בפנימיותם של בני ישראל, אלא שמרו עליהם מבחוץ: הגינו עליהם מכל רוחותיהם, הרגו את הנחשים שבמדבר, השוו את ההרים וגיעצו את הלבושים (ראה במדבר רבה א, ב. ועוד). כל אלו אינן פעולות פנימיות בבני ישראל, כי אם הגנה ושמירה מפני דברים המזיקים ומפריעים, ועל כן הייתה ההגנה על כל ישראל בשווה.

ענני הכבוד, שהם הגנה על האדם מעניינים חיצוניים, רומזים על עבודת האדם ב"מדבר" העולם הגשמי: ישנו שלב ביום שבו יהודי כבר אינו נמצא באהלה של תורה, והוא יוצא אל "מדבר" העולם הזה הגשמי. כשם שהמדבר הוא "גדול ונורא, נחש שרף ועקרב". אשר אין מים" (ע"פ דברים ח, טו), כך גם העולם הוא "עולם הקליפות וסטרא אחרא", שמלא ב"נחש שרף ועקרב" המסתירים ומעלימים על הקב"ה, ו"אין בו מים" - גילוי חיות אלויות.

"ענני הכבוד" שמקיפים את היהודי ב"מדבר" של העולם הזה הגשמי, הוא כח המסירת נפש שיש בכל ישראל בשווה, והוא מגן מכל הסכנות האורבות מבחוץ, ונותן כח לגבור על ה"נחשים" וה"הרים", ולעבוד את הבורא ית' כראוי.

מסירת נפש מופלאה זו, השווה בכל ישראל, היא בכח התורה. "ישראל" הוא ראשי תיבות "יש ששים רבוא אותיות לתורה" (מגלה עמוקות אופן קפו). כשרותו של ספר התורה היא על ידי שיש בו כל האותיות דווקא, ובעניין זה שוות כל האותיות, ואין חילוק ביניהן. וכמו כן, לכל יהודי יש אות אחת בתורה, ועניין זה הוא כח המסירת נפש ששווה בכולם למקטן ועד גדול (וימה שמספר בני ישראל הוא הרבה יותר משישים רבוא כ"י, הרי זה משום שכל נשמה מתחלקת לכמה וכמה ניצוצות, וכל ניצוץ הוא נשמה פרטית - ראה תניא פל"ז).

התורה יורדת כמים

מים - הולכת המזון לאיברי הגוף

טבעם של מים הוא, שהם עצמם אינם משביעים את האדם, אבל הם מובילים את המזון ומחלקים אותו בכל חלקי הגוף. וכמו כן המים רומזים על הבאת שני העניינים של "מן" ו"ענני הכבוד" שבתורה, שיבואו לידי ביטוי בחיי היהודי, ויוכל להשתמש בכוחות אלו לעבודת ה'.

כי הנה, האדם מצד עצמו אין לו יכולת להשיג את התורה, משום שהוא יושב בתי חומר, והשגותיו הן גשמיות; והתורה היא חכמתו ית'. וממילא אין בכוחו ויכולתו להשיג את חכמתו של הקב"ה הנשגבת והמרוממת. ומה שמכל מקום יכול יהודי ללמוד תורה, הוא משום שהתורה ירדה ממקומה הנעלה, ונתלבשה בהלכות ודינים וכיוצא המובנים לשכל האדם הנחות.

ובעניין זה, נמשלה התורה למים: "מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך, כך התורה ירדה ממקום כבוד"ה" שהיא חכמתו ית', ו"משם נסעה וירדה". עד שנתלבשה בדברים גשמיים וענייני עולם הזה" (תניא פ"ד).

התורה היא בבחינת "חכמה מפוארה בכלי מכוער" - אור אלוקי גבוה ונעלה, שמתלבש בדינים העוסקים בעניינים גשמיים נחותים. ועל ידי ירידת התורה כמים, יש בכחו של כל אחד

מישראל להשיג את התורה, ולקבל את עניין ה"מן" ו"ענני הכבוד" שבתורה, שיתבטאו בעבודתו בחיים היום יומיים, כפי שנתבאר למעלה.

משה משפיע בפנימיות לכל בני ישראל

ומעתה תובן השייכות בין ה"פרנסים" ל"מתנות" שניתנו בזכותם:

משה הי' רועה ישראל, שתפקידו הוא לזון ולפרנס צאנו בפרטיות, כל אחד כפי מדריגתו וצרכיו הפרטיים. ולכן הגיע בזכותו ה"מן", שהיא ההשפעה הפנימית של התורה בכל איש ישראל כפי מדריגתו.

אהרן הייתה דרכו "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" (אבות א, יב), שלא הי' מביט על מעשי היהודי כי אם על נשמתו האלוקית, והי' אוהבו **ללא כל חיזוק** בין גדול לקטן, ועל כן הגיעו בזכותו **"ענני הכבוד"** – כח המסירת נפש, שאף הוא **בכל ישראל בשווה**.

ומרים היא פועה (סוטה יא, ב) שהתמסרה לגידול הקטנים במצרים, בתקופה נחותה של קושי ושעבוד הגלות, והיא פעלה במסירות נפש שדווקא קטנים אלו יגדלו ויזכו לגילוי שכינה, ויאמרו "זה א-לי ואנוהו" (בשלח טו, ב. סוטה שם), והם יהיו הדור שיקבל את התורה. נמצא אפוא, שמרים פעלה להביא את אור התורה אל המקומות הנמוכים ביותר. ועל כן ניתנה בזכותה **באר המים**, שרומזים על ירידת התורה למדריגות התחתונות ביותר.

הסימן למנהיג אמיתי

הגם שעבודתו של משה מצד עצמו היא השפעה פנימית לצאן מרעיתו, בבחינת "מן", מכל מקום הנה לאחר שנסתלקו ענני הכבוד והבאר בהסתלקותם של מרים ואהרן, חזרו העננים והבאר בזכותו של משה, ומעתה משפיע הוא לישראל גם עניינים אלו, אף שאינם שייכים לדרך עבודתו. והטעם לזה:

הסימן האמיתי של רועה ישראל הוא, שאינו עוסק רק בעבודה השייכת לו, אלא כאשר מוכרח לצורך השעה, מניח את עצמו על הצד, ומוסר נפשו בשביל בני ישראל. ובשעה שצריכים לקרב ליבן של ישראל, גם הפחות שבפחותים, להקב"ה – מניח רועה ישראל את ענייניו על הצד, ומלמד את בני ישראל אל"ף בי"ת: את האל"ף בי"ת של תורה ומצוות, וגם את אותיות האל"ף בי"ת כפשוטו.

ולכן, בשעה שנסתלקו אהרן ומרים, ולא הי' מי שיעניק לישראל את ההשפעה שבאה בזכותם, פנה ראש בני ישראל להתעסק בעצמו בעניינים אלה, הגם שלא הי' זה לפי ערכו.

והנה, כל יהודי יש בו ניצוץ מנשמת משה רבינו (תניא פמ"ב), ואם כן יש ללמוד ממעשה משה לכל איש ישראל:

הגם שלכל אחד יש עבודה פרטית השייכת לנשמתו, מכל מקום כאשר חסר לישראל ה"באר" וה"עננים", וקיימת הסכנה מנחשים שרפים ועקרבים – אזי דורשים מכל אחד שהוא יחזיר את הבאר ואת העננים, מבלי לחשוב אם זהו עניינו אם לאו, ויתעסק בקירובם של ישראל להקב"ה.

וכאשר יניח את עצמו וטובתו על הצד, ויקרב ישראל לאביהם שבשמים, אזי יקרב השי"ת אותו ואת בני ביתו, וייתן להם כל המצטרך להם בגשמיות וברוחניות.

ביטול ענין המיתה – מבחו של משה רבינו

ויקחו אליך פרה אדומה אמר אליך, לומר שכל הפרות שעתידין ליעשות כולם צריכין לפרתך, שאפר פרתו של משה היו משליכין על כל פרה ופרה שעשו, שנאמר והיתה לעדת בני ישראל למשמרת, אמר ר' יוסי ב"ר חנינא, רמזו שכל הפרות כלות ושל משה קיימת (יט, ב. ש"ך על התורה)

יש לבאר הטעם שנשתנתה מצוה זו מכל מצוות התורה, שבה מודגשת שייכותה למשה רבינו, עד כדי כך, שבכל הפרות שעשו לדורות הוצרכו לערב אפר פרתו של משה:

אחד הענינים שנתייחד בהם משה הוא ענין הנצחיות, כדמצינו (ראה סוטה ט, סע"א, תנא דבא"ר פי"ח) שמעשי ידי משה נצחיים הם. ויתרה מזו, שאפילו משה בעצמו, אף שנאמר בו "וימת שם משה" (ברכה לד, ה), מכל מקום אמרו חז"ל "לא מת משה כו", מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש" (סוטה יג, סע"ב).

וזהו שטהרת פרה אדומה תלוי' באפר פרתו של משה, כי יסוד הטהרה מטומאת מת הוא ביטול סיבת הטומאה, שהוא ענין המיתה, וענין זה נעשה דוקא בכחו של משה רבינו, מצד כח הנצחיות שבו.

שלימות הטהרה מטומאת מת

ויקחו אליך פרה אדומה תמימה (יט, ב)

כתב הרמב"ם (הל' פרה אדומה ספ"ג) "תשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשני' כו", והעשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה".

ויש לבאר הרמז בדברי הרמב"ם "והעשירית יעשה המלך המשיח", דלכאורה למאי נפק"מ:

אמרו חז"ל (שמו"ר רפ"ב): "אילו המתינו ישראל למשה ולא היו עושים אותו מעשה [מעשה העגל], לא היתה גליות ולא מלאך המות שולט בהן". ונמצא שהן הגלות והן המיתה והטומאה הבאה על ידה תלויות בחטא העגל. ולכן בימות המשיח יתבטל ענין המיתה לגמרי, כמו שכתוב (ישעיה כה, ח) "בלע המות לנצח", כי אז תושלם הכפרה על חטא העגל, ומכיון שתתבטל הסיבה והגורם לענין המיתה, ממילא יבולע המות לגמרי.

וזהו הרמז בדברי הרמב"ם "והעשירית יעשה המלך המשיח", כי הפרה האדומה היא כפרה על חטא העגל, ו"העשירית" מורה על שלימות כפרה זו, כי דוע שהמספר עשר הוא מספר שלם (ראה ראב"ע לשמות ג, טו. ועוד). ומרמז הרמב"ם, שבימות המשיח תהי' שלימות הכפרה על חטא העגל, ויתבטל כל ענין המיתה והטומאה הבאה על ידה, ובוה תבוא לידי שלימותה הטהרה מטומאת מת.